

Forvaltningsplan for

HJORTEVILT

i

Sunndal Kommune

2015 - 2018

Vedtatt av Teknikk-, miljø- og kulturutvalget i Sunndal 11.06.2015

Forord:

Kommunen har fått et økt ansvar for forvaltning av hjorteviltet. Stortinget vedtok endringer i viltloven 30. Juni 2000 for å tilpasse viltforvaltningen nye utfordringer og målsettinger. Utfordringene gjelder særlig økt fleksibilitet, krav om effektivitet og mer lokal forankring av forvaltningen. Lovendringene betyr økt ansvar, myndighet og virkemidler til kommunene.

I tillegg ble forskriften ”Forvaltning av hjortevilt og bever” forandret i 2002, med bakgrunn i endringene i viltloven. Forskriften medførte endring i roller og ansvarsfordeling knyttet til forvaltning av hjorteviltet. Lokalnivået har fått betydelig mer ansvar og handlingsrom. Det vil si at kommunene har fått et ansvar for å forvalte viltbestandene slik at disse holder seg sunne og produktive, og dermed kan høstes til inntekt for jaktrettshaverne og til gode for friluftsfolket. Forvaltningsansvaret innebærer også at kommunen må sørge for å avpasse viltbestandenes størrelse i forhold til de skader og ulemper de påfører samfunnet for øvrig.

Forskrift om forvaltning av hjortevilt februar 2012 med rundskriv behandler bestandsplaner for hjort og elg. Planene skal ta hensyn til offentlige målsetninger for å bli godkjent. I kommentarene står det at kommunen må gjøre vedtak om målsettingen for forvaltningen av hjorteviltet i kommunen. Ved å utarbeide og vedta denne planen oppfyller Sunndal disse forutsetningene.

Teknikk-, miljø- og kulturutvalget i Sunndal har delegert viltansvaret i kommunen og vil vedta denne plan for forvaltning av hjorteviltet. Forvaltningsplanen skal legges til grunn ved utarbeidelse av bestandsplaner for de forskjellige valdene i framtida i Sunndal. Planen er et forsøk på å være konkret, men likevel gi storviltvaldene et handlingsrom ut fra lokale ønsker og behov ved forvaltningen av de lokale bestandene.

Sunndal kommune har mye statistikk, som går langt tilbake i tid, og dette materialet vil være med å danne grunnlaget for mye av den kunnskap og erfaring vi har om hjorteviltet i Sunndal. Ved å bruke denne kunnskapen vil kommunen være i stand til å vurdere bestandsstørrelse og sammensetning av kjønn og alder. Dermed vil en også kunne forvente en enda mer presis forvaltning i framtida.

Denne planen omhandler perioden 2015-2018 etter at forrige forvaltningsplan var for årene 2011-2014.

Innhold

1.0 Bakgrunn for planen	4
2.0 Hovedmålsetning	5
3.0 Planforutsetninger	5
3.1 Kommunedata	5
3.2 Bestandsregulering	6
3.3 Skader og utgifter	6
3.4 Beslutningsgrunnlaget	7
3.5 Tildeling av fellingsløyver	7
4.0 Hjort	8
4.1 Utvikling for hjortebestanden	8
4.2 Mål for hjorteforvaltninga i Sunndal kommune	12
4.3 Rammer for bestandsplaner for hjort	13
4.4 Mål for de enkelte områder	14
5.0 Elg	16
5.1 Utviklingen i elgbestanden	16
5.2 Mål for elgforvaltningen i Sunndal kommune	17
6.0 Rådyr	17
6.1 Utviklingen i rådyrbestanden	17
6.2 Mål for rådyrforvaltningen	18
7.0 Jakttider	19
7.1 Jakttider i Sunndal	19
8.0 Trafikk og vilt	19
8.1 Påkjørsler i Sunndal	19
8.2 Tiltak mot påkjørsler	20
9.0 Tidsfrister og forpliktelser	20
9.1 Tidsfrister	20
9.2 Forpliktelser	20

1.0 Bakgrunn for planen

Kravene til en mer nøyaktig hjorteviltforvaltning i Norge har økt med innføringen av bestandsplaner for elg og hjort. Dette krever at vi skaffer oss best mulig oversikt over størrelsen og sammensetningen av de hjorteviltbestandene vi har i kommunen, og den nytte og ulempe disse har for samfunnet. Ut fra dette må vi sette oss målsetninger om hvordan vi ønsker at bestandene skal utvikle seg. En god forvaltning krever i tillegg gjennomtenkte bestandsplaner i de enkelte valdene og gjennomføringsevne for å nå de målene vi har satt oss.

Aktørene i den lokale viltforvaltningen kan i hovedsak deles i to:

- private aktører - grunneiere/rettighetshavere
- offentlige aktører - kommunen

Begge parter har definerte roller i Viltloven og i forskrift om forvaltning av hjortevilt. For å få den lokale forvaltningen til å fungere, er det viktig at begge parter forstår sine roller og oppgaver. For å få til ei god forvaltning er det viktig at begge parter er forutsigbare, ansvarlige og aktive i utføringa av sine respektive oppgaver.

Fra statlige myndigheters side har det vært et mål at all forvaltning av hjort og elg skulle være bestandsplanbasert fra 2006. Sunndal har i nesten nådd denne målsettingen, da 84,4 % av arealet har plan og 94,65% av alle felte hjorter i 2014 ble felt i områder med godkjent bestandsplan. 14 små vald er pr. 2014 ikke med i de større bestandsplanbaserte områdene.

Forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever slår fast at lokale bestandsplaner må ta hensyn til offentlige målsetninger for å bli godkjent, jfr. § 19 (se nedenfor).

§ 19. Bestandsplan for elg og hjort

Kommunen kan godkjenne en flerårig, maksimalt 5-årig, bestandsplan for et vald eller et bestandsplanområde godkjent for jakt på elg og/eller hjort, og som disponerer et areal på minimum 20 ganger minstearealet. Planen skal inneholde målsetting for bestandsutviklingen og plan for den årlige avskytningen i antall, fordelt på alder og kjønn. Planens målsetting skal være i samsvar med kommunens mål for å kunne bli godkjent, jfr. § 3.

Som grunnlag for å godkjenne lokale bestandsplaner for hjortevilt, må derfor kommunen gjøre vedtak om målsetningen for forvaltning av hjort og elg i kommunen.

2.0 Hovedmålsetning

Hovedmålsetningen med denne kommunale planen er sammenfallende med formålsparagrafene i både viltloven og forskrift om forvaltning av hjortevilt.

Viltloven:

§ 1. lovens formål

Viltet og viltets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevarer. Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever:

§ 1. Formål

Formålet med denne forskrift er å bidra til at forvaltningen av hjortevilt og bever ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Forvaltningen skal legge til rette for en lokal, langsiktig forvaltning med næringsmessig og rekreasjonsmessig nyttiggjørelse av viltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som medfører at hjortevilt og bever ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser.

3.0 Planforutsetninger

3.1 Kommunedata

Sunndal kommune kan stort sett beskrives som trange dalføre i et massivt fjellandskap. Av et totalareal på 1712 km² ligger ca 90% over grensa for produktiv skog. Kommunen har en frodig vegetasjon i dalsidene og ned mot fjordene. Av kommunens totale areal er ca. 180 km² regnet som skogareal.

Det er 23 fjelltopper over 1800 moh, 2151 ferskvann og 259 isbreer i kommunen.

Klimaet er typisk fjordklima med noe innlandspreg i indre strøk. Kommunen har et rikt og variert planteliv og beiter. Denne frodige sommervegetasjonen gir et godt grunnlag for hjortens sommerbeite. Utfordringene er gjerne å ha tilstrekkelig med vinterbeite. Vintrene den siste 15-årsperioden, med noen unntak, har vært milde og dette har gitt lite vinterdødelighet. Dyra var i bedre kondisjon etter disse milde vintre og hadde et bedre utgangspunkt for vekst og produktivitet. Det er likevel klare indikasjoner på at hjortestammen er blitt for stor. Enkelte deler av kommunen har hardt beitede vinterbeiter og tegn på nedgang i slaktevekter.

Utviklings og merkeprosjektet for hjort har i Sunndal vist at vi i stor grad har lokale trekk inne i dalene og at mange dyr er nokså stasjonære. GPS data har dokumentert bevegelsesmønstre. Det viser seg også at vi har en del hjort som trekker fra Tingvoll på sommerbeite. Disse vårtrekkene starter gjerne i april og varer fram mot 1. juni. Dyra kommer så tilbake til vinterbeiteområdene sine i løpet av høsten. Dette betyr at vi også jakter på en del "Tingvollhjort". Trekk tilbake til vinteroppholdsområdene skjer på høsten til litt forskjellig tid. Pr. i dag er det ikke noe formelt samarbeid på tvers av kommunegrensene, men erfaringer og kunnskap fra Merkeprosjektet for Hjort vil kunne danne grunnlag for et bedre samarbeid med nabokommuner og mellom Vald på tvers av kommunegrenser.

Av kommunens totale areal på 1712 km² er totalt ca. 492 km² godkjent som tellende areal for jakt på hjort og rådyr, mens 424 km² er godkjent som tellende areal for jakt på elg. Pr. 2014 er det i Sunndal 7 driftsplanområder og 14 små vald som ikke har plan.

3.2 Bestandsregulering

Hjortebestandenes størrelse og sammensetning varierer på grunn av endringer i produksjon og dødelighet over tid, i tillegg til inn og utvandring fra området. Vi vet at både hjort og elg kan vandre langt. Erfaringer fra merkeprosjektet viser at vi har en del stasjonær hjort med relativt korte trekk innad i dalførene, samtidig som vi har en del hjort som trekker innover fra Tingvoll. I tillegg er det sikkert en del utvandring av unge dyr (merka spissbukk på Smestad i mars ble skutt som sekstagger på Hanestad i Rendalen i oktober).

Merkeprosjektet for hjort har dokumentert vandringsmønstre for hjorten og gitt muligheter til bedre å estimere hvor stor andel av hjorten som er stasjonær eller gjennomfører trekk. Vi har liten mulighet til å påvirke disse vandringsmønstrene. For å regulere bestanden må man derfor fokusere på faktorer som påvirker dødeligheten og produksjonen i bestanden lokalt.

Undersøkelser av hjort og elg i Norge viser at jakta er den enkeltfaktoren som påvirker bestandene desidert mest, da de aller fleste dyra dør som en følge av jakt. I tillegg kommer noe naturlig dødelighet, spesielt for kalver og svake dyr gjennom harde vintre. I tillegg dør det noen dyr årlig i trafikken.

Hjortebestandens produktivitet er avhengig av flere faktorer. Selv om det ikke er påvist at et skjevt kjønnsforhold fører til redusert produksjon, er det likevel viktig å ha en tilstrekkelig andel bukk i hjortebestandene. Dette for å sikre at nok bukker når fullvoksen alder, da eldre bukk bidrar til en tidligere brunst hos hunndyra. Tidligere bedekking gir igjen tidligere kalving og en lenger vekstsesong for disse som dermed oppnår høyere vekt. God vektutvikling det første året følger dyret livet ut og vil dermed gi større og mer produktive voksne dyr.

Værforhold kan også påvirke hjortedyras produksjon, bla gjennom beitenes utvikling. I år med ugunstige værforhold vil vektene særlig hos kalv og ungdyr bli lavere enn i gode år. Også i tette bestander vil unge dyr på grunn av konkurranse få en dårligere beitetilgang, og en dårligere vektutvikling. En slik dårlig start på livet kan følge denne årsklassens utvikling livet ut. Vekt er vist å være en viktig faktor for når hjortevilt kommer i brunst, andelen 1,5 åringer som kommer i brunst avhenger derfor av vekten de oppnår før sin andre høst. I bestander med sein kalving, dårlig beitetilgang og/eller enkeltår med ugunstig værforhold vil derfor en liten andel av 1,5 årige koller bli brunstige.

3.3 Skader og utgifter

Hjortebestanden i Sunndal og på Vestlandet generelt har etter hvert blitt så store, at den gjør betydelig skade på skog og innmark. Hjorten gjør også indirekte skade ved at den påfører enkeltpersoner, staten og kommunen store utgifter i forbindelse med påkjørsler, ettersøk og fjerning av dødt vilt.

Hvert år blir et betydelig antall hjort og rådyr påkjørt i kommunen, med materielle skader på kjøretøy. I de tilfeller dyrene blir drept på stedet, er det Vegvesenet som grunneier som får kostnadene ved å fjerne disse. Dersom dyrene ikke blir drept på stedet er det kommunens plikt etter viltloven å gjennomføre ettersøk for å slå fast om dyret er skadet og må avlives. Kommunen bruker en god del av inntektene til viltfondet til arbeidet med ettersøk i forbindelse med påkjørsler i trafikken.

3.4 Beslutningsgrunnlaget

For å kunne forvalte en hjorteviltbestand over tid er det viktig skaffe seg best mulig kunnskap om bestanden og dens utvikling. Dette er et mål som er vedtatt av sentrale myndigheter i Norge og skal være det bærende prinsippet i hjorteviltforvaltninga. Systematiske innsamlinger av bestandsdata med høy kvalitet er derfor et viktig ledd i en langsiktig forvaltning.

Kunnskapen om hjorteviltbestandene i Sunndal er basert på innsamlede data både i forbindelse med jakt og gjennom resten av året. De beste kildene til kunnskap er de vi har samlet inn systematisk over mange år, slik som fellingsstatistikk, registreringer av irregulær avgang og vårtellinger av hjort. I Sunndal har vi lange tidsserier på flere av disse datagrunnlagene. Dette er god hjelp når man skal se på trender og utvikling av bestandene. De siste 12 -årene har også SETT HJORT blitt et viktig hjelpemiddel i å vurdere utviklinger i bestanden med tanke på sammensetning av alder og kjønn, og tetthet.

I tillegg til disse dataene får vi noe informasjon fra beiteundersøkelser og taksering av skader både av innmark og skog. Å bidra til mer kunnskap og fakta rundt omfang og betydning av beiteskader på innmark og skog er også viktige oppgaver for rettighetshavere og forvaltningen framover.

3.5 Tildeling av fellingsløyver

Tildeling av fellingsløyver gjennom bestandsplan (§19) eller gjennom rettet avskyting (§21) i hjorteviltforskriften baserer seg på gjeldende minsteareal. Det er kommunen som fastsetter minstearealet gjennom forskrift, jfr. § 8 i hjorteviltforskriften.

Minstearealet for hjort i Sunndal er per 1.1. 2015:

”Gamle Sunndal”	2000 daa
Resten av kommunen	1000 daa

Minstearealet for elg i Sunndal er per 1.1.2015:

Hele kommunen	8000 daa
---------------	----------

Minstearealet for rådyr i Sunndal er per 1.1.2015:

Hele kommunen:	1000 daa
----------------	----------

Det er åpnet for rådyrjakt i hele kommunen.

Ved tildeling av fellingstillatelser og godkjenning av bestandsplaner kan kommunen fravike dette med inntil 50 %.

De 14 valda som ikke har godkjent bestandsplan får tildelt kvote etter rettet avskyting med hjemmel i hjorteviltforskriftens § 21. Fellingsløyver for rådyr til planområdene tildeles som frie dyr.

§ 21. Målrettet avskyting

Som alternativ til bestemmelsene i § 19 og § 20 kan kommunen eller villreinnemnda pålegge målrettet avskyting ved å fordele fellingskvoten på et bestemt antall av definerte kjønns- og aldersgrupper. Fellingstillatelsen skal da være utfylt etter ett av følgende alternativer:

For elg:

Kalv (1/2 år), voksne hunndyr (1,5 år og eldre), voksne hanndyr (1,5 år og eldre).

For hjort:

Kalv (1/2 år), voksne hunndyr (1,5 år og eldre), spissbukk og voksne hanndyr (2 1/2 år og eldre).

For villrein:

Kalv (1/2 år), simle (1,5 år og eldre), simle/ungdyr (simle 1 1/2 år og eldre eller bukk 1 1/2 år, valgfritt dyr).

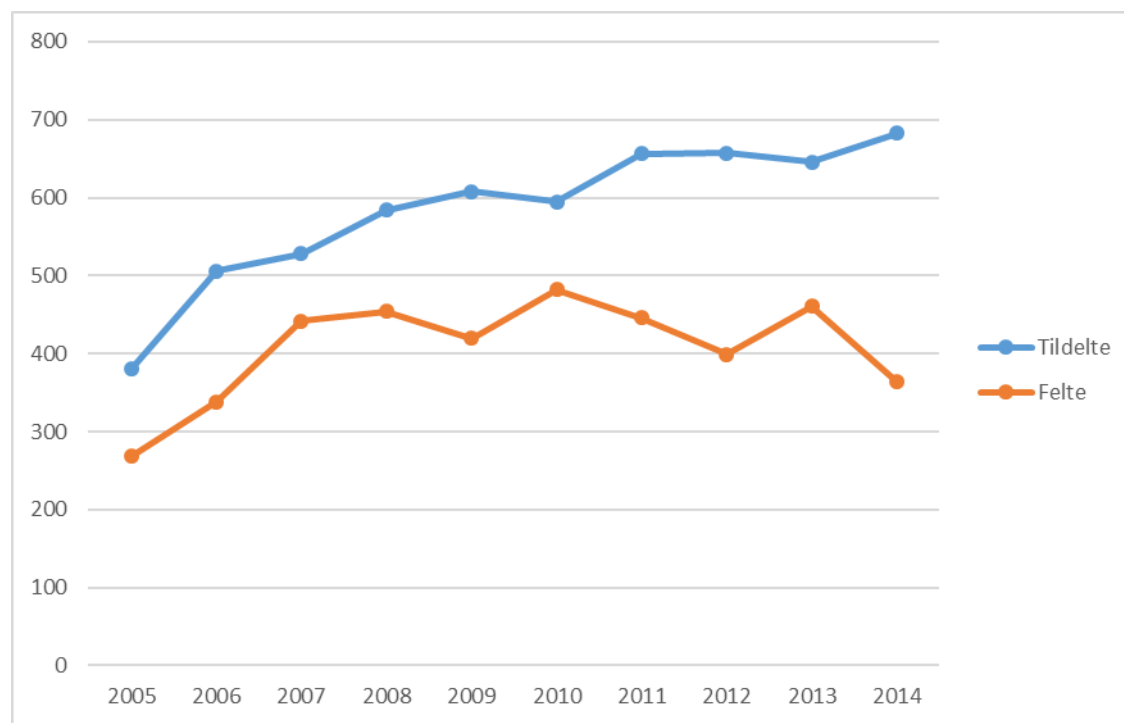
Kommunen kan etter søknad gi tillatelse til kvotefri jakt på rådyr i vald eller bestandsplanområde som med et tellende areal som er større enn 20 ganger minstearealet, eller minst 10 000 dekar (jfr. § 23).

4.0 Hjort

4.1 Utvikling for hjortebestanden

Fra 1990 til 2005 økte avskytinga fra 97 til 265 hjort i Sunndal. Fra 2005 – 2010 økte avskytinga fra 265 til 482 hjort. Fra 2010 – 2013 var det en svak nedgang i avskytinga fra 482 hjort til 461 (435 i snitt fra 211 – 2013) mens det var en markant nedgang til 364 felt hjort i 2014. Det er en nedgang på 16 % fra snittet 2011-2013. Fellingsprosenten har vært høy siden man fikk på plass organiseringen. Høy fellingsprosent og god sammenheng mellom tildelte dyr og felte dyr er viktig for å ha en målstyrt forvaltning. Fellingsprosent har gått ned fra 81 % i 2010 til 53 % i 2014. Dette kan være et uttrykk for at det i 2014 ble gitt for stor kvoter.

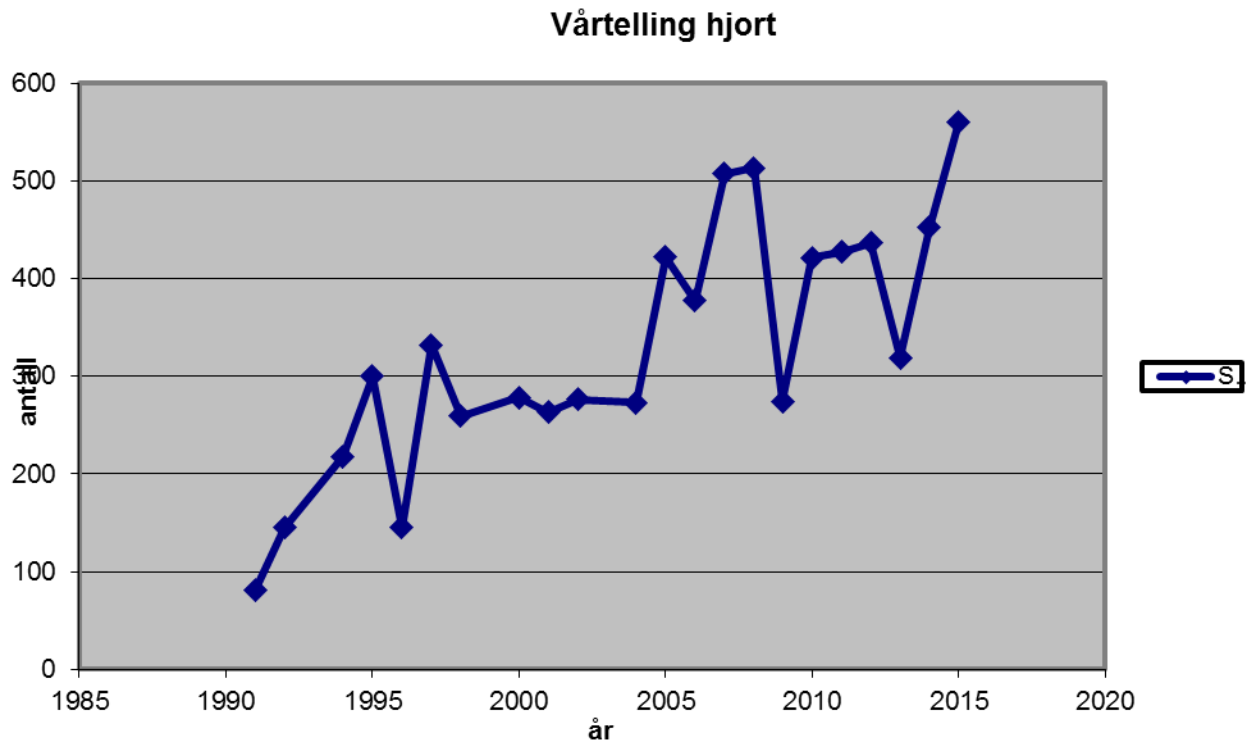
I planen fra 2011-2014 var det definerte målet at hjortebestanden bør reduseres og stabiliseres på et lavere nivå enn sesongen 2010. Det kan se ut som målet er oppnådd.

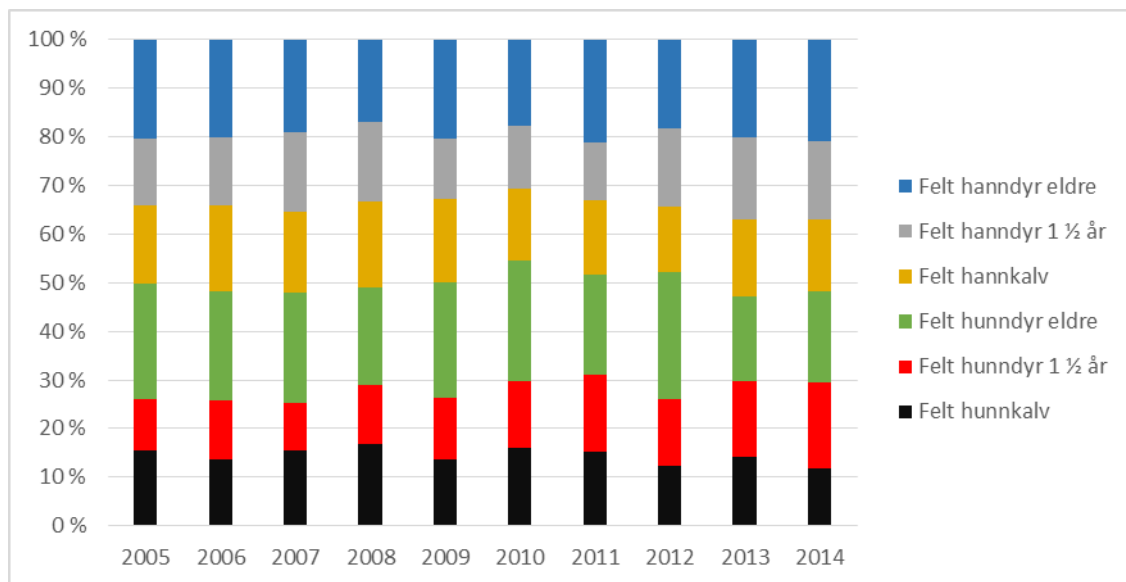
Figur 1. Viser utviklingen i avskyting og tildeling av hjort i Sunndal kommune fra 2005 til 2014. Den øverste linjen viser tildelte dyr.

Kommunen har over lang tid gjennomført vårtelling på innmark ved hjelp av frivillige og interesserte personer i kommunen. For Sunndal har vi dataserier på vårtelling helt siden 1991 og fram til i dag (se figur 2). Unntaket er 1993, 1999 og 2003 hvor det ikke ble gjennomført vårtelling. Flest mulig vårtelling er viktig, slik at man har et best mulig grunnlag for å vurdere størrelsen på vårbestand. Fordelen med å gjennomføre flere tellinger er at man ikke blir så avhengige av værforhold, samt faktorer som spredning av gjødsel m.m. Den kommunale tellingen gjennomføres av et tellekorps der flere av personene har vært med i mange år. Det er viktig at gjennomføringen blir gjort på samme måte hvert år. Vårtelling kan gi en indikasjon på utvikling i stammen, spesielt over tid. Det enkelte år kan resultatet variere voldsomt. Derfor er det lagt opp til alternative telledatoer hvis spredning av husdyrgjødsel eller værforhold medfører at resultatet ikke er representativt. Vi vet heller ikke med sikkerhet hvor stor del av bestanden vi greier å telle, men andelen telte dyr av totalbestanden antas å endres lite over år. Tallene for Sunndal gir en indikasjon på at hjortebestanden er i vekst. Dette er litt vanskelig metode i en kommune der det er stor spredning på når våren kommer og at våren ofte kommer veldig fort og det kan bli grønt på skogen samtidig som det blir grønt på jordene.

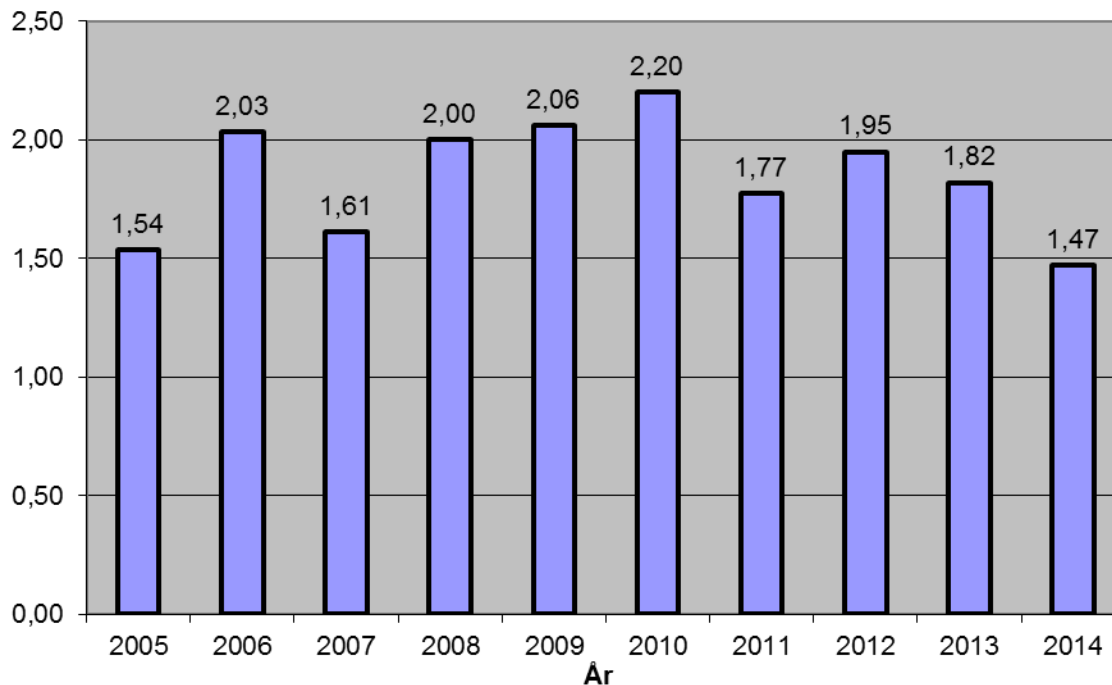
Figur 2. Figuren viser utviklingen i antall hjort som er telt på innmark (Det ble ikke gjennomført tellinger i 1993, 1999 og 2003).

Figur 3. Figuren viser felte dyr i Sunndal fordelt på kjønns og alderskategorier fra 2005 til 2014. Hunnkalv viser til den nederste delen av søylen, fjorkolle til den nest nederste o.s.v.

Samlet sett har avskytingen fordelt på unge og eldre dyr vært tilfredsstillende både for det enkelte år og flere år samlet i Sunndal siden 2005. Andelen hanndyr i jaktuttaket på 90-tallet var uten tvil for høyt i forhold det totale antall bukker man hadde i bestanden. Det skjeve kjønnsforholdet starter gjerne med at det skytes mange flere 1,5 årige bukker enn 1,5 årige koller. Dette var typisk på begynnelsen av 90-tallet, og først i 2009 ble det skutt like mange spissbukker som fjorkoller totalt sett. De siste årene har nå uttaket blitt ganske jevnt fordelt mellom hann og hunn på 1,5 årigene. Dette bør gjøre det lettere å få til en god kjønnsstruktur i bestanden, bare man klarer å få økt andelen eldre bukker noe.

Kolle per bukk

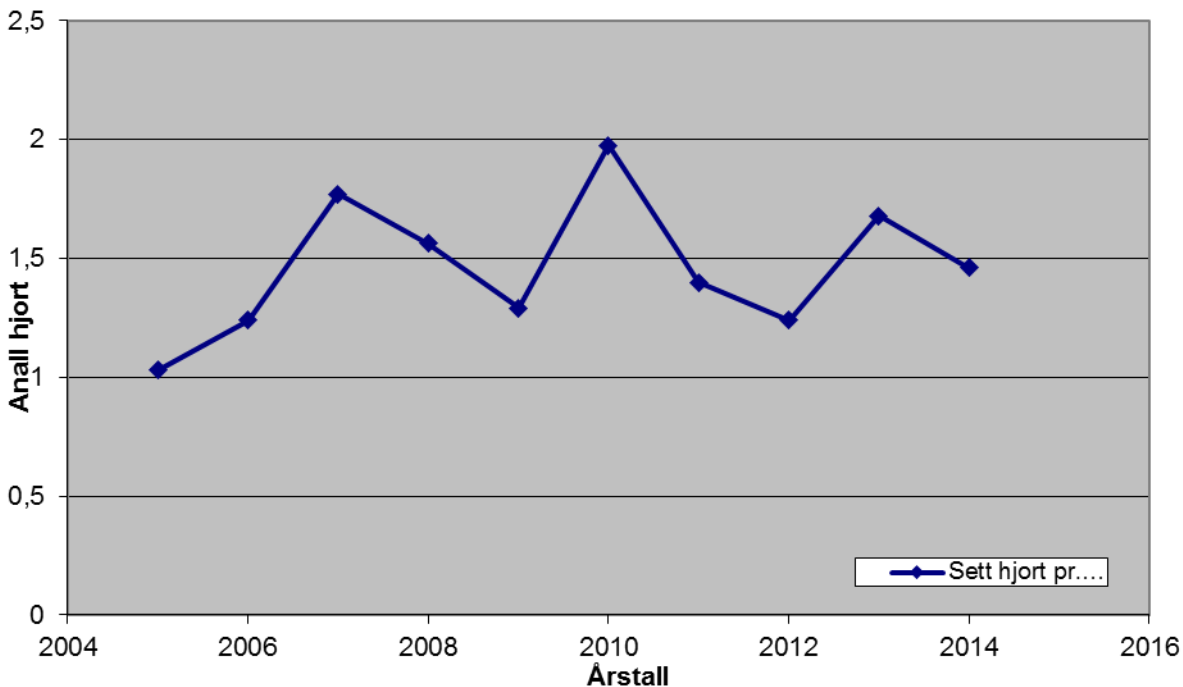
Figur 4. Fordelingen sett kolle pr bukk totalt sett i Sunndal kommune i perioden 2005 – 2014.

I en voksende bestand vil skjevheter i jaktuttaket ikke ha så stor betydning for sammensetningen i bestanden. I forbindelse med en reduksjon av bestanden vil derimot små skjevheter i jaktuttaket kunne gi et skjevt kjønnsforhold i den gjenværende bestanden. Det er derfor en større utfordring å beholde en bestand med god kjønns sammensetning ved en reduksjonsavskyting. Målene i uttaket må derfor være deretter.

For Sunndal sin del resulterte et skjevt uttak fordelt etter kjønn tidlig på 90-tallet til et dårlig bukk/kolleforhold for store deler av kommunen, og i tillegg var alderen på hanndyra lav. Dette skyldtes et hardt jakttrykk på bukk over tid, som resulterte i at veldig få bukker rakk å bli gamle. For å forsøke å bøte på det skjeve kjønnsforholdet og få flere eldre bukker i bestanden, satte man i gang reguleringer i uttaket som førte til at færre voksne bukker ble felt. For bestandsplanområdene er det mål om lik fordeling mellom kjønn på uttaket, hvilket de fleste er i ferd med å oppnå. Resultatet av mer forsiktig høsting av eldre hanndyr blir forhåpentlig vis at gjennomsnittsvekter og alder på felte hanndyr går opp.

I Sunndal er det indikasjoner på at bestanden av hjort har flata ut de 5 siste årene (figur 5). Fordelinga på kjønn og alder på uttaket har vert bra, 25 – 30 % kalv, ca 30 % ungdyr med jevn kjønnsfordeling og ca 40 % eldre dyr med jevn kjønnsfordeling.

I en stamme med balansert kjønnsfordeling er det spesielt viktig å skyte på tvers av alle kjønns- og alderskategorier. Finnes det skjevheter i eksisterende kjønns- og aldersstruktur er det spesielt viktig at man tar hensyn i målsettingene under gjennomføring av avskyting. Man må rette opp et skjevt kjønnsforhold gjennom et mindre uttak av hanndyr og heller skyte flere eldre og yngre hunndyr.

Figur 5. Sett hjort pr jegerdag i Sunndal kommune i perioden 2005 - 2014.

4.2 Mål for hjorteforvaltninga i Sunndal kommune

Selv med utflating/svake reduksjon av hjortebeholdningen er det fremdeles lokalt store skaller og ulemper som følge av for stor konsentrasjon av hjort. Dette gjør at Sunndal bør ha som mål å redusere beholdningen av hjort i kommunen totalt sett.

For å nå målsetningen om en sunn og produktiv bestand og en forutsigbar bestandsutvikling, er det viktig å ha en viss andel dyr innen alle kategorier. Det vil si at vi må arbeide for en bestand med en tilstrekkelig andel eldre dyr og et balansert kjønnsforhold.

Mål for forvaltningen av hjorten i Sunndal:

- ✓ Sunndal kommune skal gjennom kommunal hjorteviltforvaltning gi planområdene muligheter til å forme en sunn og livskraftig hjorteviltstamme, med et bestandsnivå som ikke forårsaker for store ulemper for biologisk mangfold, jord- og skogbruk.
- ✓ Som et ledd i en god bestandsforvaltning skal kommunen samle inn data og utarbeide statistikk som er til hjelp for å vurdere utviklingen i hjorteviltbestandene. I tillegg skal det videreføres vårtellinger i kommunal regi.
- ✓ Kommunen skal i planperioden arbeide for å kartlegge og iverksette tiltak som kan redusere antallet påkjørsler av hjortevilt.
- ✓ Valda i Sunndal skal utføre sine oppgaver i henhold til de krav lovverket stiller og retningslinjer som gis av Sunndal kommune.

- ✓ Det skal arrangeres et vintermøte i Sunndal hvor alle driftsplanområdene er representert og kommunen fungerer som sekretariat. Det skal arbeides med overordnede problemstillinger vedrørende hjorteviltforvaltningen i Sunndal.

Mål for hjortebestanden i Sunndal:

- ✓ Totalbestanden av hjort i kommunen bør reduseres. Det er viktig å holde trykket på avskytinga oppe for å unngå vekst.

Tiltak:

Samtlige jaktområder organiseres i driftsplanområder.

Kart over jaktområdene digitaliseres og tellende areal måles i henhold til hjortevitforskriftens bestemmelser.

Innsamling av materiale

- ✓ Kommunen skal utføre minimum 2 bestandstellinger om våren. Disse tellingene skal være koordinert og gjennomføres på samme dato.
- ✓ Alle vald med sine respektive jaktfelt skal levere rapporter og skriftlig materiell, føre og levere SETT HJORT, samle inn slaktevekter slik Sunndal kommune stiller krav om. Sett hjort og slaktevekter skal føres på www.settogskutt.no

Avskytning

- ✓ Valda skal sørge for en tilstrekkelig tildeling og avskytning av hjort i forhold til de måla som til enhver tid er satt.
- ✓ Etter at man har fått den bestandsstørrelsen man ønsker, skal kjønnsforholdet blant skutte dyr i alle alderskategorier være tilnærmet 1:1
- ✓ Andelen kalv og ungdyr bør minimum utgjøre 55 % av alle skutte dyr, der kalv bør utgjøre minimum 20 % av totalt antall skutte dyr.
- ✓ Etter at bestandsnivået er kommet ned på et ønskelig nivå, bør andelen voksne dyr 2,5 år og eldre, ikke overstige 45 % av totalt antall skutte dyr.
- ✓ Bestandsplanene skal inneholde konkrete tiltak for uttak av skadedyr.

4.3 Rammer for bestandsplaner for hjort

En planmessig bestandsforvaltning av hjort krever at en samarbeider over store områder, og ideelt sett inkluderer hele leveområdet til hjortebestanden jfr. villreinforvaltninga. Det er likevel en del praktiske hensyn i forhold til organisering og bygdevis tilhørighet som gjør at vi må ta flere små skritt i retning av den ideelle organiseringen.

Kommunen ønsker å synkronisere de enkelte bestandsplanenes varighet, slik at en kan få en samtidig revisjon i takt med en overordnet gjennomgang av bestanden og eventuell revidering av de kommunale målsetningene. **Maksimal lengde på en driftsplan settes gjennom denne planen til 4 år.** Dette begrunnes med at det kan skje relativt mye i en hjortebestand i løpet av så lenge som 4 år, og det kan være behovet for å korrigere kurs.

Valdene oppfordres til å innføre interne regler som stimulerer til ønsket avskyting. Kommunen oppfordrer derfor til at de interne reglene ved feilskyting av små voksne koller på ungdyrkort er romslige.

Regler om skrapdyr og vektgrenser for disse er interne regler i valdet for å oppnå en ønsket sammensetning i jaktuttaket, det er ønskelig at disse vektgrensene samordnes. Dersom dyret ikke er så lite at det kasseres av viltnemnda, bør de gå av valdets avtalte fellingskvote og ikke av den feltvise tildelingskvoten. Her vil det være forskjellige ordninger i ulike planer om bl.a. nedklassifisering av voksne til ungdyr og fra ungdyr til kalv. Kommunen akseptere planområdenes interne regler ved å godkjenne bestandsplanen, men det er viktig at det som rapporteres er i tråd med faktisk alder.

Rammer for bestandsplaner:

- ✓ **Bestandsplaner skal inneholde målsetning for bestandsutvikling i tråd med de kommunale målsetningene.**
- ✓ **Bestandsplaner skal inneholde plan for årlig avskyting fordelt på alder og kjønn. Inklusiv maksimalt antall dyr som kan skytes et enkelt år, på bakgrunn av overføring av kvote fra ett år til et annet. Maksimalt antall dyr som kan tildeles og skytes et enkelt år er det årlige planlagte uttaket sammen med ekstradyrkvoten. Ekstradyrkvoten kan ikke være større enn 10 % av det samlede planlagte uttaket av hjort for planperioden.**
- ✓ **Planer for godkjenning skal være levert inn til kommunen for godkjenning innen 15. mai.**
- ✓ **Kommunal forvaltningsplan med målsettinger for forvaltning av hjortevilt vurderes årlig og revideres senest i 2019 og deretter minst hvert 4. år.**
- ✓ **Kommunen gir tilskudd fra viltfondet til etablering av planområdene i tråd med vedtatt regelverk for viltfondet.**

4.4 Mål for de enkelte områder

Planene for de enkelte områdene må tilpasses kommunens overordnede mål om å redusere bestanden. I enkelte områder er det likevel rom for å øke sommerbestanden av hjort. En reduksjon av vinterbestandene i overvintringsområdene vil kunne føre til at det vil være vanskelig å øke bestandene i disse områdene. Trekkende dyr utgjør en stor del av sommerbestanden. Gjennom GPS-merkeprosjektet har vi fått avdekket en del trekk som hjorten gjør. Derfor er det viktig å være klar over at en god del av bestanden man enten jakter på eller observerer høst og vinter, gjerne kan være et annet sted på sommeren. Det kan også bety at det er andre planområder eller også andre kommuner som er med å legge premissene for jaktuttaket.

Områdeinndelingen under er ikke sammenfattende med de eksisterende planområdene, men mer en gruppering av nærliggende områder med tilnærmet like problemstillinger. Vurderingene fra kommunen om bestanden bør økes, reduseres eller stabiliseres er retningsgivende og vurdert ut i fra situasjonen i år 2014. De konkrete valg og prioriteringer må gjøres av hvert planområde.

Jordalsgrend/Melkild

Bestanden kan økes noe.

Her er det ikke mye hjort. Avskytningsprosenten er lav. Beiteforholde er bra. Hjorten trekker herfra ved snøfall til Øksendalen og Nettet.

Øksendalen

Bestanden bør reduseres.

Bestanden ser ut til å ha stabilisert seg/blitt redusert litt de senere årene. Bestanden er fremdeles for stor og presset på vinterbeite for hardt. Det er også en del beiteskade på dyrkamark og store skogskader i nedre del av dalen. GPS-merking av hjort har vist at voksne dyr holder seg i dalen hele året. Påkjørselsproblematikken ble betydelig redusert etter at Øksendalstunnelen ble åpnet.

Litjdalen/Viklandet

Bestanden kan økes.

Her er det ikke mye hjort. Avskytningsprosenten er lav. Beiteforholde er bra.

Sunddalen

Bestanden bør stabiliseres.

Bestanden ser ut til å ha stabilisert seg/blitt redusert de siste åra. Vinterbeiteområdene er hardt pressa. Det er en del skade på dyrkamark og almen står i fare for å bli utrydda. GPS-merking av hjort har vist at voksne dyr holder seg i dalen hele året. Påkjørselsproblematikken er vesentlig bedra etter at vegvesenet har hogd skogen i 6 metersbelte fra rv70.

Ålvundeid og Ålvundfjord

Bestanden bør reduseres.

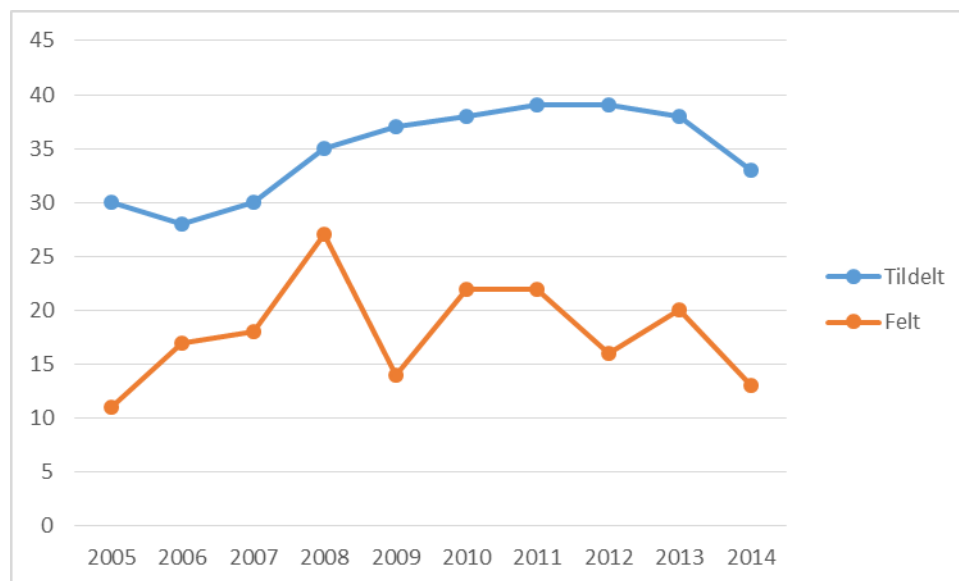
Her ser det ut til at bestanden har vært stabil de siste åra. Skadene på dyrkamarka som drives aktivt og på deler av skogen er fremdeles for stor. GPS-merking av hjort har vist at en del hjort fra Tingvoll trekker gjennom område til sommerbeite i Trollheimen. Påkjørselsproblematikken er vesentlig bedra senere åra som følge av skogrydding langs vegen og flytting av rundballelager. Det bør samarbeides med Meisingset ved utarbeidelse av bestandsplaner

5.0 Elg

5.1 Utviklingen i elgbestanden

Elgbestanden i Sunndal må sies å være relativt liten. Uttaket de fem siste årene har variert mellom 13 og 22 dyr. Før 2006 var det stabilt 11-12 dyr hvert år. Så i 2006 ble 16 dyr felt og året etter 18. Tabellen under viser utviklingen over tildelte og felte dyr fra og med 2005. Oppsvinget i fellinger må i stor grad tilskrives bedre organiseringen av jakta og økning i bestand i Øksendal, Ålvundeid og Ålvundfjord,

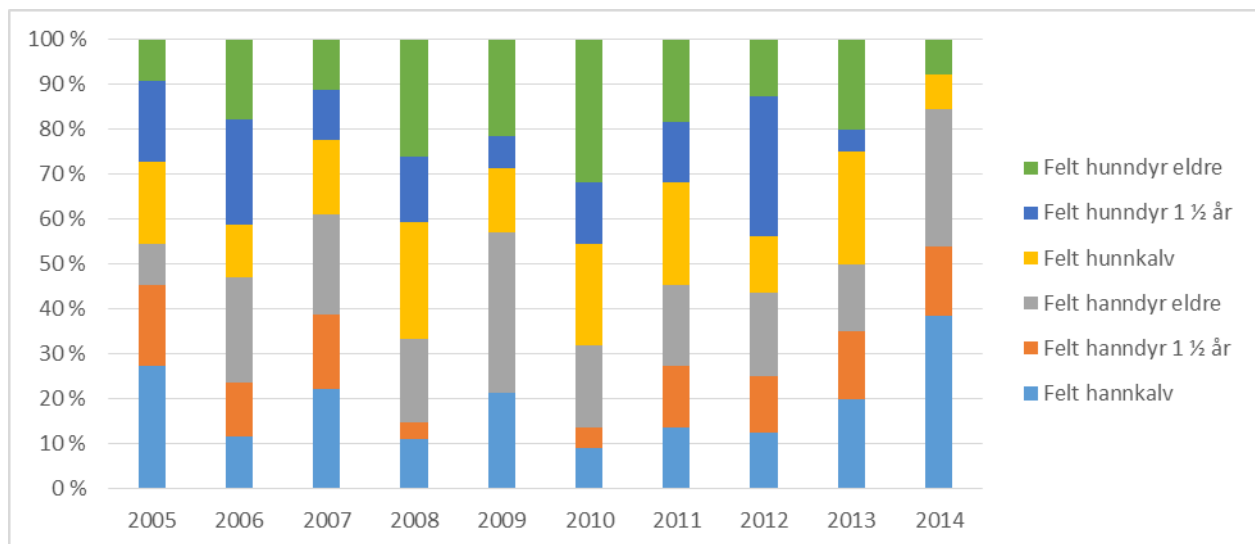
Opprinnelig var Gjøra sett på som det området det var mest elg i og hovedtyngden av dyra ble felt der. Etter hvert vokste stammen mest på Ålvundeid og Ålvundfjord og de fleste dyra ble felt her. De siste 7 åra har det også blitt felt elger i Øksendal. Dette kan i stor grad tilskrives at organiseringen har kommet på plass og samarbeidet har utviklet seg. På Ålvundeid og Ålvundfjord ble det skutt ca 12 dyr hvert år t.o.m. 2013. I 2014 ble det skutt 4 elger. Ut i fra jaktbart arealet som ligger til grunn, og observasjoner på ”sett elg skjema”, var den største tettheten av elg i perioden 2002 - 2013 Ålvundeid og Ålvundfjord. Det så ut til å snu seg til en kraftig nedgang i 2014. Elgstammen på Gjøra og Øksendalen har tatt seg opp.

Figur 6. Viser tildelte og felte dyr i perioden 2005 - 2014.

Målsettingen i Sunndal har vært at man skal prøve holde elgstammen nede på et relativt lavt nivå som et supplement til hjorten som er Sunndal sitt viktigste hjortevilt. De områdene det er mest elg har det de siste åra vært en del skader på skogen. Vi har lite konkret kunnskap om elgens bevegelser, men vi vet at vi deler elgstammene med nabokommunene.

Figur 7. Figuren viser felte dyr fordelt på alder og kjønn.

5.2 Mål for elgforvaltningen i Sunndal kommune

Bestanden av elg i Sunndal skal være på et slik nivå at ulemper på skogskader områdevis ikke blir for store. Elgen skal være et verdifullt supplement til hjorten som hovedviltart med tanke på jakt.

- ✓ Sunndal kommune skal legge til rette slik at bestandsområdene kan forvalte elgen etter de prioriteringer driftsplanene legger for rettighetshaverne, innenfor rammene av sentrale bestemmelser.
- ✓ Det skal arbeides med å finne ut hvorfor vektene på unge dyr (kalv/ungdyr) er lave.
- ✓ Elgstammen skal ha en kjønns- og aldersmessig sammensetning som legger til rette for en sunn og produktiv elgstamme med økende slaktevekter på unge dyr.

6.0 Rådyr

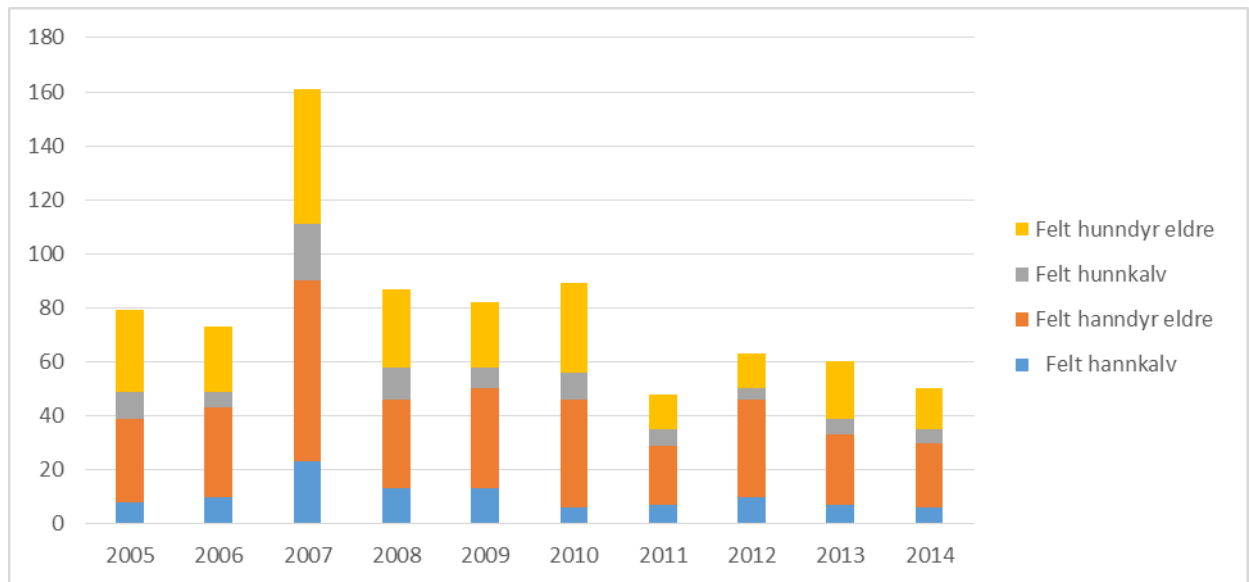
6.1 Utviklingen i rådyrbestanden

Det har i Sunndal som i mange andre kommuner i Norge, vært lite fokus på rådyrbestanden.

Bestandsstørrelsen svinger voldsomt og årsaker til dette kan være revebestand, gaupe, klima, jaktuttak av produktive dyr, trafikkpåkjørslar m.m.

Med forlenget jakttid på hjort og elg har nok rådyret fått mindre prioritet hos jegerne. Tidligere ble rådyrjakt for mange satt i gang først når hjortejakta var ferdig, ca 1 1/2 mnd. før jul. Med jakttid på alle tre hjorteviltarter helt til 23.12, er det ikke unaturlig at det minste hjorteviltet får minst fokus. Dagens situasjon er at en del jakter rådyrbukk og det felles noe rådyr i forbindelse med annen jakt på hjort eller elg. Rådyret har et uforløst potensial, fordi Sunndal har mange gode rådyrlokaliteter. Her er det mulig å forvalte rådyret gjennom fornuftig høsting. Det lave jaktuttaket vi har gjør det mulig for rettighetshaverne å selge mer rådyrjakt, uten at dette går ut over hjortejakta.

Revene tar naturligvis en del kje og voksne rådyr. I tillegg har vi besøk av gaupe og i snørike vintre vil dette begrense mulighetene for en stor rådyrbestand i Sunndal

Figur 8. Viser felte rådyr per år i perioden 2005 - 2014 fordelt på kategorier dyr.

6.2 Mål for rådyrforvaltningen

Det stilles ikke krav i hjorteviltforskriften om at det skal foreligge bestandsplan for å få godkjent kvotefri jakt på rådyr, men i §23 står det at kommunen kan kreve at det foreligger en avskytingsplan for rådyr før kvotefri jakt på rådyr tillates Valdene bør ta ansvaret for å forvalte rådyrstammen på en faglig forsvarlig måte, og innarbeide rådyrforvaltningen i driftsplanene.

- ✓ Rådyrforvaltning i Sunndal skal legge til rette for en bedre utnyttelse av rådyret som viltressurs. Det betyr tiltak som bedrer forholdene til rådyret med tanke på overlevelse og utvikling av sunne og friske dyr, og dermed en bestand med høy produktivitet.
- ✓ Planområdene skal øke sitt fokus og sin interesse rundt forvaltning av rådyrbestandene.
- ✓ Kommunen skal iverksettes tiltak langs vei for å redusere antallet påkjørsler av rådyr.

7.0 Jakttider

7.1 Jakttider i Sunndal

Møre og Romsdal fylkeskommune fastsatte utvida jakttid på elg og hjort i Møre og Romsdal gjennom forskrift i 2012. Rådyr følger nasjonale jakttdsrammer. Det betyr at vi har følgende jakttider på hjortevilt i Sunndal i perioden 2012 – 2017.

Hjort	01.09 – 23.12
Elg	10.09 – 23.12
Voksen rådyrbukk	10.08 – 23.12
Rådyr	25.09 – 23.12

8.0 Trafikk og vilt

8.1 Påkjørsler i Sunndal

Antallet påkjørsler i Sunndal har vært økende med økende viltstamme på hjort. De siste årene har sammenstøt mellom bil og hjortevilt, der hjorteviltet er dødt eller senere skutt ligget på mellom 17 - 30 tilfeller i året. Gjerne er det periodene på høsten når det første snøfallet kommer som er utsatt og også ettervinteren når dyra trekker ned mot innmark for å finne mat og dermed krysser veiene. Sammenstøtene ender med forskjellige utfall. I noen tilfeller dør dyret på stedet, andre ganger må viltneimnda avlive dyrene på stedet da de har store skader. Hvis dyret greier å flykte må det iverksettes ettersøk. I slike tilfeller ender ettersøket enten med at dyret letes opp og avlives hvis det er skadet, eller blir ”friskmeldt” hvis adferden ser normal ut. I en del tilfeller blir ikke dyret funnet, og da må man forutsette at det har kommet fra sammenstøtet uten skader. Det kommunale viltfondet har ikke ubetydelige utgifter i forbindelse med ettersøk av trafikkskadet vilt.

På tross av Sunndal sin store hjortestamme, er likevel rådyret nesten like ofte offer for påkjørsler i Sunndal. Dette skyldes både rådyrets adferd og dets områdebruk. Rådyrene har gjerne lyst til å bevege seg ned mot sjøen og kulturlandskapet og må ofte krysse veier i den forbindelse. Hjorten virker også å være noe mer årvåken overfor trafikk enn det rådyret er. Selv om elgstammen har vært økende de senere åra er det svært få tilfeller av elgpåkjørsler.

Vegvesenet har rydda skog 6 meter fra vegskulderen gjennom det meste av kommunen. Dette er et effektivt tiltak mot påkjørsler, Bioforsk på Tingvoll har utrede effekten av ryddinga langs rv 70 i Sunndalen og dokumentert at det reduserte antall påkjørsler.

8.2 Tiltak mot påkjørsler

- ✓ Kommunen vil undersøke muligheten for bruken av lysblinkende varselskilt for vilt. Erfaringene fra Tingvoll så langt har vært gode.

9.0 Tidsfrister og forpliktelser

9.1 Tidsfrister

Oppgave	Tidsfrist	Ansvarlig
Søknad om godkjenning av plan/vald	15. mai	Planområdene
Godkjenning av planer	15. juni	Sunndal kommune
Utsendelse av fellingstillatelser/papirer	20. juni	Sunndal kommune
Leverer papirer/rapporter etter at jakta er ferdig	10. januar	Planområdene

9.2 Forpliktelser

Oppgave	Tidsfrist	Ansvarlig
Gjennomføre vårtelling etter etablert ordning	April	Sunndal kommune
Dokumenterte ettersøksavtaler	10. januar	Planområdene/jaktfelta